

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัยหรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แม้ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการตั้งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่ก่อนเกิดแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและตั้งสมปรับเปลี่ยนแปลงกันมาถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไป สิ่งสำคัญก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งพาตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี (มูลนิธิวิจัยพัฒนา. 2551: ออนไลน์) ประเทศไทยได้ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจต่างๆ เหล่านี้ได้โดยปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” และความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้กลายเป็นกระแสที่สังคมไทยตอบรับภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสอีกครั้งหนึ่ง เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2539 ถึงการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงมีใจความว่า “...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง... ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้จะไม่ถึงครึ่งอาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะสามารถที่จะอยู่ได้ การแก้ไขต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่ายๆ โดยมากคนก็ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็จะสามารถแก้ไขได้...” พระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ในขณะที่ประชาชนและประเทศชาติกำลังประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรง เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาวิกฤตของประเทศชาติ และประชาชนให้อยู่รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (สุชาติ วราห์พันธ์. 2545:237) โดยเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549: ก)

ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เพื่อผลการวิจัยจักได้เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการรู้เท่าทันพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายให้เป็นไปตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และในขณะเดียวกันสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการฝึกอบรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยจำแนกตามเพศ และคณะ

3. สมมติฐานการวิจัย

1. เพศที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
2. คณะที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เน้นการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาและข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่มีต่อการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการศึกษากลุ่มประชากรเป็นนักศึกษาทุกชั้นปีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่บึงพิตรพิมุข จักรวรรดิ พื้นที่ศาลายา พื้นที่วังไกลกังวล และวิทยาลัยเพาะช่าง จำนวน 9,735 คน

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ทุกระดับการศึกษาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 รวม 4 พื้นที่ มีจำนวน 9,735 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ทุกระดับการศึกษาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 รวม 4 พื้นที่ มีกลุ่มตัวอย่าง 370 คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

5. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายและคำจำกัดความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้จ่าย หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของนักศึกษาที่ทำการใช้จ่ายใช้สอยสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

2. แนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักปรัชญาที่ยึดหลักความพอเพียง ประกอบด้วย หลักปฏิบัติ 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

3. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาทุกระดับปีการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ทั้งสิ้น 4 พื้นที่ คือ พื้นที่บพิตรพิมุขจักรวรรดิ พื้นที่ศาลายา วิทยาเขตวังไกลกังวล และวิทยาลัยเพาะช่าง ประจำปีการศึกษา 2552

4. พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอดี หมายถึง การกระทำ หรือการแสดงออกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ในการใช้จ่ายใช้สอยสิ่งต่างๆ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังนี้

4.1 ความพอประมาณ หมายถึง การใช้จ่ายที่อยู่บนความพอดี มีการวางแผนในการใช้จ่ายรู้จักการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพและให้เกิดความคุ้มค่าและไม่หลงไปกับการโฆษณาสินค้าช่วยต่างๆ

4.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจในการใช้จ่ายโดยความรอบคอบ ยึดหลักความประหยัด ความจำเป็น ความคุ้มค่า และประโยชน์สูงสุด

4.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงการควบคุมและป้องกันพฤติกรรมของตนเองในการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท โดยคำนึงถึงหลักการออมเพื่อไว้ใช้ในอนาคต และมีกรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและป้องกันโรคร้ายไม่ให้เกิดความเดือดร้อน

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปลูกจิตสำนึกให้กับนักศึกษาให้รู้จักการใช้ชีวิตแบบพึ่งตนเองใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
2. ทำให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ในการนำมาเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการผลิตนักศึกษา ให้มีคุณภาพของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ต่อไป
3. เป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานในการทำวิจัยครั้งต่อไป